

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (piektā palāta)

2017. gada 13. septembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Valsts atbalsts – Jēdziens “atbalsts, ko piešķir valstis vai ko piešķir no valsts līdzekļiem” – Enerģētikas nozares kapitālsabiedrības, kas pilnībā pieder valstij, pienākums iegādāties koģenerācijas režīmā kopā ar siltumu iegūtu elektroenerģiju

Lieta C-329/15

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa, Polija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2015. gada 16. aprīlī un kas Tiesā reģistrēts 2015. gada 3. jūlijā, tiesvedībā

ENEA S.A.

pret

Prezes Urzędu Regulacji Energetyki.

TIESA (piektā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs Ž. L. da Krušs Vilasa [*J. L. da Cruz Vilaça*] (referents), tiesneši M. Bergere [*M. Berger*], E. Borgs Bartets [*A. Borg Barthet*], E. Levits un F. Biltšens [*F. Biltgen*],

ģenerāladvokāts H. Saugmandsgors Ēe [*H. Saugmandsgaard Øe*],

sekretārs K. Malaceks [*K. Malacek*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2017. gada 11. janvāra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- *ENEA S.A.* vārdā – *K. Cichocki* un *T. Młodawski, radcowie prawni*,
- Polijas valdības vārdā – *B. Majczyna* un *M. Rzotkiewicz*, kā arī *K. Rudzińska*, pārstāvji,
- Eiropas Komisijas vārdā – *É. Gippini Fournier*, kā arī *K. Herrmann* un *P. Němečková*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2017. gada 22. marta tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

* Tiesvedības valoda – poļu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt LESD 107. panta 1. punktu un 108. panta 3. punktu.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar strīdu starp *ENEA S.A.* un *Prezes Urzēdu Regulacji Energetyki* (Energētikas regulatora priekšsēdētājs, Polija) (turpmāk tekstā – “*URE*”) par naudas sodu, kas tai tika noteikts pēc tam, kad tā nebija izpildījusi savu pienākumu iegādāties elektroenerģiju, kas ražota koģenerācijā kopā ar siltumu (turpmāk tekstā – “koģenerācijas režīmā iegūta elektroenerģija”) un kas iegūta no enerģijas avotiem, kuri pieslēgti Polijas teritorijā esošam tīklam.

Atbilstošās tiesību normas

- 3 1997. gada 10. aprīļa *Ustawa Prawo Energetyczne* (Energētikas likums) (*Dz. U.* Nr. 135, pozīcija Nr. 1144), redakcijā, kas ir piemērojama pamatlietā (turpmāk tekstā – “Energētikas likums ”), 9.a panta 8. punktā ir paredzēts:

“Energētikas uzņēmumam, kas darbojas elektroenerģijas ražošanas vai piegādes jomā un pārdod šo elektroenerģiju galalietotājiem, kuri ir pieslēgušies tīklam Polijas Republikas teritorijā, ir pienākums saskaņā ar noteikumiem, kas pieņemti atbilstoši 10. punktam, iepirkt [koģenerācijas režīmā iegūtu elektroenerģiju] no Polijas teritorijā esošam tīklam pieslēgtajiem enerģijas avotiem.”

- 4 Energētikas likuma 56. panta 1. punkta 1a) apakšpunktā ir noteikts:

“Naudas sods tiek uzlikts ikvienai personai:

1a) kas neievēro savu pienākumu iegūt izcelsmes sertifikātu un to iesniegt *URE* priekšsēdētājam amortizācijai vai kas neveic kompensācijas maksājumu atbilstoši 9.a panta 1. punktam, vai kas neievēro savu pienākumu pirkt 9.a panta 6.–8. punktā norādīto elektroenerģiju un siltumenerģiju.”

- 5 Šī likuma 56. panta 2. punktā ir paredzēts:

“1. punktā norādīto naudas sodu piemēro [*URE*] priekšsēdētājs.”

- 6 Minētā likuma 56. panta 2b) punktā ir noteikts:

“Ieņēmumi no naudas sodiem, kas ir piemēroti 1. punkta 1a) apakšpunktā noteiktajos gadījumos sakarā ar 9.a panta 1. un 6.–8. punktā norādīto pienākumu neievērošanu, tiek piešķirti *Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej* (Valsts vides aizsardzības un ūdens apsaimniekošanas fonds).”

- 7 Saskaņā ar 2004. gada 9. decembra *rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy w sprawie szczegółowego zakresu obowiązku zakupu energii elektrycznej wytwarzanej w skojarzeniu z wytwarzaniem ciepła* (ekonomikas un darba lietu ministra Pienākuma iepirkt koģenerācijas režīmā iegūtu elektroenerģiju precīza apmēra izpildes rikojums) 5. panta 2. punktu:

“[Energētikas] likuma 9.a panta 8. punktā paredzētais iepirkšanas pienākums tiek uzskatīts par izpildītu, ja iepirktā elektroenerģija, kas iegūta tiklam pieslēgtajos kombinētajos enerģijas avotos vai ko ražojis attiecīgais enerģētikas uzņēmums no saviem paša kombinētajiem enerģijas avotiem, un kas pārdota klientiem, kuri pērk elektroenerģiju savām pašu vajadzībām, no kopējā elektroenerģijas pārdošanas apjoma minētajiem klientiem gadā ir vismaz:

[..]

2) 15 % 2006. gadā.”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 8 Energētikas likumā attiecībā uz laikposmu no 2003. gada 1. janvāra līdz 2007. gada 1. jūlijam ar pirkšanas pienākumu bija paredzēts atbalsta režīms koģenerācijas režīmā iegūtas elektroenerģijas ražošanai. Šis pienākums attiecās uz uzņēmumiem, kas pārdod elektroenerģiju galalietotājiem, tostarp uz ražotājiem un piegādātājiem, kuri darbojas kā starpnieki. Tas izpaudās kā šiem uzņēmumiem uzlikts pienākums nodrošināt, ka daļu – šajā gadījumā 15 % 2006. gadā – no visa galalietotājiem pārdotās elektroenerģijas apjoma veido koģenerācijas režīmā iegūta elektroenerģija.
- 9 *ENEA* ir sabiedrība, kuras kapitāls pilnībā pieder Polijas valstij un kas ražo un pārdod elektroenerģiju. Tā savu pienākumu iepirkt koģenerācijas režīmā iegūtu elektroenerģiju attiecībā uz 2006. gadu ir izpildījusi tikai daļēji, proti, ir iepirkusi tikai 14,596 % šīs enerģijas. Tādējādi *URE* priekšsēdētājs ar 2008. gada 27. novembra lēmumu tai noteica naudas sodu.
- 10 *ENEA* par šo lēmumu cēla prasību, kas pirmajā instancē tika noraidīta. Apelācijas tiesvedībā naudas sods tika samazināts, bet apelācijas sūdzība pārējā daļā tika noraidīta. Tad *ENEA* iesniedza kasācijas sūdzību iesniedzējtiesā. Kasācijas sūdzības pamatojumam tā pirmoreiz norāda, ka pienākums iegādāties koģenerācijas režīmā iegūtu elektroenerģiju ir jauns valsts atbalsts, kas ir prettiesisks, jo par to nav paziņots Eiropas Komisijai. *ENEA* uzskata, ka no tā izriet, ka nebija atbilstoša pamata piemērot naudas sodu.
- 11 Runājot par “valsts atbalsta” kvalifikāciju LESD 107. panta 1. punkta izpratnē, iesniedzējtiesa uzskata, ka nosacījumi, kas attiecas uz selektīvas priekšrocības piešķiršanu, kā arī uz iespēju izkropļot konkurenci un ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm, ir izpildīti. Tā arī uzskata, ka iepirkšanas pienākums ir attiecināms uz valsti, ciktāl tas izriet no likuma. Tai tomēr ir šaubas, vai pastāv iejaukšanās ar valsts līdzekļu palīdzību.
- 12 Šajā ziņā *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa, Polija) precizē, ka *ENEA* bija pienākums galalietotājiem pārdot minimālo koģenerācijas režīmā iegūtas elektroenerģijas apjomu, vai nu pašai nodrošinot šādas izcelsmes elektroenerģijas ražošanu, vai arī šāda veida elektroenerģiju iepērkot no citiem ražotājiem. Pēdējā minētajā gadījumā koģenerācijas režīmā iegūtas elektroenerģijas iepirkuma cena bija noteikta, uzņēmumam, kam ir noteikts iepirkšanas pienākums, un šī veida elektroenerģijas ražotājam savstarpēji vienojoties.
- 13 Apstiprinot elektroenerģijas uzņēmumu tarifus, *URE* priekšsēdētājs varēja noteikt tādu koģenerācijas režīmā iegūtas elektroenerģijas cenas līmeni, ko tas uzskatīja par saprātīgām izmaksām maksimālās galalietotājiem piemērojamās elektroenerģijas pārdošanas cenas aprēķinā.

- 14 Iesniedzējtiesa arī norāda, ka pamatlieta ir ļoti līdzīga lietai, kurā ir taisīts 2001. gada 13. marta spriedums *PreussenElektra* (C-379/98, EU:C:2001:160), ciktāl uzņēmumiem noteiktais piršanas pienākums tiek finansēts no uzņēmumu pašu līdzekļiem. Tomēr pretēji lietai, kurā ir taisīts minētais spriedums, šajā pamattiesvedībā lielākā daļa uzņēmumu, kam ir uzdots faktiski īstenot iepirkšanas pienākumu, ir valsts uzņēmumi, kuru kapitāls pilnībā pieder Polijas valstij. Šādos apstākļos iesniedzējtiesa uzskata, ka Tiesai ir jālemj par savas judikatūras interpretāciju, ņemot vērā pamatlīetas faktiskās īpatnības.
- 15 Šādos apstākļos *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
- “1) Vai LESD 107. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka [Energētikas likuma] 9.a panta 8. punktā paredzētais pienākums iepirkt koģenerācijas režīmā iegūto elektroenerģiju ir valsts atbalsts?
- 2) Apstiprinošas atbildes uz pirmo jautājumu gadījumā – vai LESD 107. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka uz minētā panta pārkāpumu valsts tiesā var atsaukties tāds enerģētikas uzņēmums kā dalībvalsts veidojums, kuram bija jāizpilda pienākums, kas ir kvalificēts kā “valsts atbalsts”?
- 3) Apstiprinošas atbildes uz pirmo un otro jautājumu gadījumā – vai LESD 107. pants kopsakarā ar LES 4. panta 3. punktu ir jāinterpretē tādējādi, ka no valsts tiesībām izrietošā pienākuma nesaderība ar LESD 107. pantu izslēdz iespēju uzlikt naudas sodu uzņēmumam, kurš nav izpildījis šo pienākumu?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

- 16 Uzdotot pirmo jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai LESD 107. panta 1. punkts ir interpretējams tādējādi, ka valsts pasākums, ar kuru gan privātiem, gan valsts uzņēmumiem ir uzlikts pienākums iepirkt koģenerācijas režīmā iegūtu elektroenerģiju, ir valsts atbalsts.
- 17 Vispirms ir jāatgādina, ka kvalificēšana par valsts atbalstu LESD 107. panta 1. punkta izpratnē paredz atbilstību vienlaicīgi četriem nosacījumiem, proti, ka pastāv valsts iejaukšanās vai valsts līdzekļu izmantošana, ka šī iejaukšanās varētu ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm, ka ar to tiek piešķirta selektīva priekšrocība tās saņēmējam un ka ar to tiek kropļota konkurence vai tiek radīti tās kropļošanas draudi (spriedumi, 1993. gada 17. marts, *Sloman Neptun*, C-72/91 un C-73/91, EU:C:1993:97, 18. punkts, kā arī 2013. gada 19. decembris, *Association Vent De Colère!* u.c., C-262/12, EU:C:2013:851, 15. punkts).
- 18 No iesniedzējtiesas lēmuma izriet, ka tā uzskata, ka trīs pēdējie nosacījumi ir izpildīti.
- 19 Tādējādi pirmais jautājums ir jāpārformulē tā, ka tā mērķis ir noskaidrot, vai LESD 107. panta 1. punkts ir interpretējams tādējādi, ka tāds valsts pasākums kā pamatlietā aplūkotais, ar kuru gan privātiem, gan valsts uzņēmumiem ir noteikts pienākums iepirkt koģenerācijas režīmā iegūtu elektroenerģiju, veido valsts iejaukšanos vai valsts līdzekļu izmantošanu.
- 20 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka, lai priekšrocības varētu tikt kvalificētas par “atbalstu” LESD 107. panta 1. punkta izpratnē, pirmkārt, tām ir jābūt tieši vai netieši piešķirtām no valsts līdzekļiem un, otrkārt, tām ir jābūt attiecināmām uz valsti (spriedumi, 2002. gada 16. maijs, Francija/Komisija, C-482/99, EU:C:2002:294, 24. punkts, kā arī 2013. gada 19. decembris, *Association Vent De Colère!* u.c., C-262/12, EU:C:2013:851, 16. punkts).

- 21 Pirmkārt, lai novērtētu pasākuma attiecināmību uz valsti, ir svarīgi pārbaudīt, vai valsts iestādes ir bijušas iesaistītas šī pasākuma noteikšanā (spriedumi, 2002. gada 16. maijs, Francija/Komisija, C-482/99, EU:C:2002:294, 52. punkts, kā arī 2013. gada 19. decembris, *Association Vent De Colère!* u.c., C-262/12, EU:C:2013:851, 17. punkts).
- 22 Šajā ziņā pietiek norādīt, ka pamatlietā aplūkojamais pienākums iegādāties koģenerācijas režīmā iegūtu elektroenerģiju tika ieviests ar Enerģētikas likumu, tāpēc šis pasākums ir uzskatāms par attiecināmu uz valsti (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 19. decembris, *Association Vent De Colère!* u.c., C-262/12, EU:C:2013:851, 18. punkts).
- 23 Otrkārt, runājot par nosacījumu, kas ir saistīts ar valsts iejaukšanos vai valsts līdzekļu izmantošanu, tas attiecas ne tikai uz atbalstu, kuru tieši ir piešķirusi valsts, bet arī uz atbalstu, ko ir piešķirušas atbalsta pārvaldībai valsts izveidotas vai valsts noteiktas publisko vai privāto tiesību struktūras (spriedumi, 1977. gada 22. marts, *Steinike & Weinlig*, 78/76, EU:C:1977:52, 21. punkts, kā arī 2001. gada 13. marts, *PreussenElektra*, C-379/98, EU:C:2001:160, 58. punkts).
- 24 Tādējādi pasākums, ko veido pienākums iegādāties elektroenerģiju, var ietilpt “atbalsta” jēdzienā, lai gan tas nav saistīts ar valsts līdzekļu nodošanu (spriedums, 2013. gada 19. decembris, *Association Vent De Colère!* u.c., C-262/12, EU:C:2013:851, 19. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 25 LESD 107. panta 1. punkts attiecas uz visiem finanšu līdzekļiem, ko valsts iestādes var faktiski izmantot, lai atbalstītu uzņēmumus, neatkarīgi no tā, vai šādi līdzekļi ir valsts pastāvīgā īpašumā vai nav. Pat ja summas, kas atbilst atbalsta pasākumam, pastāvīgi nav Valsts kases īpašumā, ar to, ka tās pastāvīgi ir valsts kontrolē un tādējādi valsts kompetento iestāžu rīcībā, pietiek, lai tās varētu tikt kvalificētas par “valsts līdzekļiem” (spriedumi, 2002. gada 16. maijs, Francija/Komisija, C-482/99, EU:C:2002:294, 37. punkts; 2008. gada 17. jūlijs, *Essent Netwerk Noord* u.c., C-206/06, EU:C:2008:413, 70. punkts, kā arī 2013. gada 19. decembris, *Association Vent De Colère!* u.c., C-262/12, EU:C:2013:851, 21. punkts).
- 26 Šāds gadījums tomēr ir jānošķir no gadījuma, kad uzņēmumus, galvenokārt privātus uzņēmumus, valsts nav pilnvarojusi pārvaldīt valsts līdzekļus, bet tiem tikai ir pirkšanas pienākums, izmantojot pašiem savus finanšu līdzekļus (spriedumi, 2008. gada 17. jūlijs, *Essent Netwerk Noord* u.c., C-206/06, EU:C:2008:413, 74. punkts, kā arī 2013. gada 19. decembris, *Association Vent De Colère!* u.c., C-262/12, EU:C:2013:851, 35. punkts).
- 27 Šajā ziņā ir jānorāda, ka pamatlietā aplūkojamo mehānismu veidoja tas, ka elektroenerģijas piegādātājiem bija noteikts pienākums pārdot tādu koģenerācijas režīmā iegūtas elektroenerģijas apjomu, kas veido 15 % no to ikgadējā galalietotājiem pārdotā elektroenerģijas apjoma.
- 28 *URE* priekšsēdētājs apstiprināja tādus maksimālos tarifus elektroenerģijas pārdošanai galalietotājiem, ka no šī pirkšanas pienākuma izrietošo finanšu slogu uzņēmumi sistemātiski nevarēja pārnest uz galalietotājiem.
- 29 Tādējādi no Tiesas rīcībā esošās informācijas izriet, ka zināmos apstākļos elektroenerģijas piegādātāji iegādājās koģenerācijas režīmā iegūtu elektroenerģiju par cenu, kas bija augstāka par to, kāda tika izmantota, to pārdodot galalietotājiem, kas tiem radīja papildu izmaksas.
- 30 Līdz ar to, tā kā šādas papildu izmaksas netika pilnībā pārnestas uz galalietotāju, tā kā tās netika finansētas no dalībvalsts noteiktām obligātām iemaksām, kā arī nepastāvēja pilnīgas kompensēšanas mehānisms (šajā ziņā skat. spriedumus, 2008. gada 17. jūlijs, *Essent Netwerk Noord* u.c., C-206/06, EU:C:2008:413, kā arī 2013. gada 19. decembris, *Association Vent De Colère!* u.c., C-262/12, EU:C:2013:851), ir jāuzskata, ka ģenerālvokāts to jau ir atzinis secinājumā 86. punktā, ka valsts nebija pilnvarojusi energoapgādes uzņēmumus pārvaldīt valsts līdzekļus, bet tiem uzlikto pirkšanas pienākumu šie uzņēmumi finansēja, izmantojot paši savus līdzekļus.

- 31 Runājot par *ENEA* un Komisijas izvirzīto argumentu, ka šī pirkšanas pienākuma izpilde galvenokārt bija noteikta privāto tiesību valsts uzņēmumiem, kas ļauj uzskatīt, ka minētais pienākums tika finansēts no valsts līdzekļiem, ir jāatgādina, ka valsts uzņēmumu līdzekļi var tikt uzskatīti par valsts līdzekļiem, ja valsts, īstenojot savu dominējošo ietekmi, spēj to izmantošanu novirzīt, lai finansētu priekšrocības par labu citiem uzņēmumiem (šajā ziņā skat. spriedumu, 2002. gada 16. maijs, Francija/Komisija, C-482/99, EU:C:2002:294, 38. punkts).
- 32 Taču, kā ģenerālvokāts to ir norādījis secinājumā 91., 94.–96. un 100. punktā, tas vien, ka daļā no uzņēmumiem, kam ir noteikts pirkšanas pienākums, valstij piederēja lielākā daļa kapitāla, pamatlietā neļauj no tā secināt, ka pastāv dominējoša ietekme, kura ļauj novirzīt šo uzņēmumu līdzekļu izmantošanu iepriekšējā punktā minētās judikatūras izpratnē.
- 33 Šķiet, ka pirkšanas pienākums vienādi attiecās uz visiem elektroenerģijas piegādātājiem neatkarīgi no tā, vai lielākā daļa to kapitāla piederēja valstij vai privātiem uzņēmējiem.
- 34 Turklāt no tiesas sēdes laikā Tiesai nodotajiem pierādījumu elementiem neizriet, ka *ENEA* rīcība būtu bijusi atkarīga no valsts iestāžu dotiem norādījumiem. Tieši pretēji, bija norādīts, ka lēmums noraidīt piedāvājumus pārdot koģenerācijas režīmā iegūtu elektroenerģiju 2006. gadā izrietēja no pilnībā neatkarīgi pieņemtiem komerclēmumiem.
- 35 Turklāt pretēji tam, ko apgalvo Komisija, pasākuma attiecināmība uz konkrētu dalībvalsti, kas ir konstatēta šī sprieduma 22. punktā, neļauj secināt, ka pastāv šīs valsts dominējoša ietekme uzņēmumā, kurā tai pieder akciju kontrolpakete, 2002. gada 16. maija sprieduma Francija/Komisija (C-482/99, EU:C:2002:294, 38. un 39. punkts) izpratnē. No tā, ka valsts rīkojās likumdevēja statusā, šajā ziņā nevar tikt izsecināts nekas saistībā ar valsts rīcību uzņēmumā akciju kontrolpaketes turētājas statusā.
- 36 Runājot par *ENEA* argumentu, kas attiecas uz naudas soda noteikšanu pirkšanas pienākuma neizpildes gadījumā, kura radītos ieņēmumus ir paredzēts ieskaitīt valsts fondā vides aizsardzībai un publisko ūdeņu pārvaldībai, ir jākonstatē, ka neviens no Tiesai nodotajiem pierādījumu elementiem neļauj noskaidrot, vai šādā veidā iekasētās naudas summas pamatlietas faktisko apstākļu norises laikā tika izlietas, lai atbalstītu uzņēmumus, kas ražo koģenerācijas režīmā iegūtu elektroenerģiju.
- 37 Tādējādi uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka LESD 107. panta 1. punkts ir interpretējams tādējādi, ka tāds valsts pasākums kā pamatlietā aplūkotais, ar kuru gan privātiem, gan valsts uzņēmumiem ir noteikts pienākums iepirkt koģenerācijas režīmā iegūtu elektroenerģiju, nav ne valsts iejaukšanās, ne valsts līdzekļu izmantošana.

Par otro un trešo jautājumu

- 38 Ņemot vērā uz pirmo jautājumu sniegto atbildi, atbilde uz otro un trešo jautājumu nav jāsniedz.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 39 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (piektā palāta) nospriež:

LESD 107. panta 1. punkts ir interpretējams tādējādi, ka tāds valsts pasākums kā pamatlietā aplūkotais, ar kuru gan privātiem, gan valsts uzņēmumiem ir noteikts pienākums iepirkt koģenerācijas režīmā kopā ar siltumu iegūtu elektroenerģiju, nav ne valsts iejaukšanās, ne valsts līdzekļu izmantošana.

[Paraksti]